

EKSPERTA VIEDOKLIS

Eiropas tiesa labvēlīga PVN krāpšanas upuriem

Jānis Taukačs,
ZAB Sorainen partneris

ES tiesas lēmumi rāda: nodokļu administrācijai tiesvedībā jāpierāda, ka pircējs zinājis par pārdevēja krāpšanu, nevis pircējam jāpierāda, ka nav zinājis. Gadu desmitiem pievienotās vērtības nodokļa (PVN) krāpšanas lietās tiek lauzti šķēpi – kā iztiesāt lietas, kur pircējs nopircis preces vai pakalpojumus no pārdevēja, kas pats vai viņa piegādātāji nav samaksājuši valstij PVN. Tiesas Latvijā parasti vērtē lietas apstākļus un mēģina saprast, kam vairāk ticēt. Tomēr, arvien vairāk pēdējo gadu ES tiesas prakse uzsver, ka tikai izņēmuma gadījumos, ja Valsts ieņēmumu

dienestam (VID) ir neapstrīdami pierādījumi, ka pircējs zinājis vai tam vajadzējis zināt par pārdevēja krāpšanu, VID pircējam drīkst uzrēķināt valstij maksājamo PVN. Gluži kā zādzību u.c. noziedzīgu nodarījumu gadījumā nedrīkst sodīt uz aizdomu pamata. PVN krāpšana pēc savas būtības jau arī ir PVN summas zādzība no valsts un Eiropas Cilvēktiesību kontekstā soda nauda nodokļu lietās vērtējama kā «apsūdzība krimināllietā».

Šajā kontekstā īpaši labvēlīga pircējiem ir pirms dažiem mēnešiem skatīta ES Tiesas lieta, kurā tiesa piekrita, ka pircējam ir tiesības atskaitīt priekšnodokli situācijā, kas mūsu VID un tiesām bieži šķiet viennozīmīgi lemjama par labu valstij. Attiecīgajā ES tiesas lietā pircēja valsts nodokļu administrācija konstatēja, ka, pirmkārt, piegādātāju datumā, kad tika veikti darījumi ar pircēju, jānoskaidro par neeksistējošu saimnieciskās darbības subjektu, kas nevar veikt preču piegādi. Otrkārt, šis pārdevējs pat nebija reģistrēts kā PVN maksātājs, neaizpildīja PVN deklarācijas,

” ES tiesas prakse uzsver, ka tikai izņēmuma gadījumos, ja VID ir neapstrīdami pierādījumi, ka pircējs zinājis vai tam vajadzēja zināt par pārdevēja krāpšanu, VID pircējam drīkst uzrēķināt valstij maksājamo PVN.

nemaksāja nodokļus, nepublicēja gada pārskatus. Treškārt, ēka, kas bija pārdevēja juridiskā adrese, bija pussagrūvusi, padarot neiespējamu jebkādu saimniecisko darbību. Ceturtkārt, jebkurš mēģinājums sazināties ar pārdevēja valdi izrādījās bezcerīgs, turklāt pircējs nepārbaudīja, vai šie darījumi bija krāpnieciski, un tādējādi nebija izrādījis pienācīgu rūpību. ES tiesa konstatēja, ka šādā gadījumā pircējam, lai tas varētu izmantot priekšnodokļa par attiecīgo pirkumu atskaitīšanas tiesības, ir vien jābūt PVN maksātājam, vēl nepieciešams, lai pircējs būtu iepriekš izmantojis preces vai pakalpojumus savām ar nodokli apliekama-

jām vajadzībām un lai iepriekš šīs preces būtu piegādājis vai pakalpojumus būtu sniedzis kāds nodokļu maksātājs. Nosacītā neiespējamība administratīvajās procedūrās sazināties ar pārdevēja valdi neļauj uzreiz secināt, ka šo piegāžu datumā saimnieciskā darbība nav bijusi, jo VID mēģinājumi sazināties ar pārdevēju ir notikuši vai nu laikposmā pirms vai pēc pamatlietā aplūkotajām piegādēm. ES tiesa nosprieda, ka piegādātāja pienākumu iespējama neizpilde nevar radīt šaubas par pircēja tiesībām atskaitīt pircēja samaksāto PVN. Tādēļ minētajam pircējam ir tiesības uz PVN atskaitīšanu pat tad, ja pārdevējs nav reģistrējies

kā PVN maksātājs, ja vien rēķinos par piegādēm ir ietverta visa obligātā informācija, kas vajadzīga minētos rēķinos izrakstījušās personas un piegādāto preču veida identifikēšanai. Varbūtējā pārdevēja tiesību neesamība juridiski rīkoties ar precēm neizslēdz, ka šo preču piegāde šīs normas izpratnē ir notikusi, jo minētās preces faktiski tika izsniegtas pircējam, kas tās izmantoja savos ar PVN apliekamos darījumos. Tādējādi var secināt, ka VID iespējas uzvarēt šādas lietas kļūst ierobežotas, ja pircējs iegādātas preces vai pakalpojumus izmantojis savā saimnieciskā darbībā. ES Tiesa arī secināja, ka, tā kā pircējs ir samaksājis pārdevējam PVN, faktam, vai pārdevējs iemaksājis šo PVN valsts budžetā, nav ietekmes uz pircēja PVN atskaitīšanas tiesībām. ES tiesa paliek pie šādiem pircējam labvēlīgiem secinājumiem pat situācijā, kur darījumus veicis nevis pārdevējs, bet cits saimnieciskās darbības subjekts, kuru nav bijis iespējams identificēt, tāpēc VID nevarēja par šiem darījumiem iekasēt PVN.